

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrtletno: K 5000.—

Za Jugoslavijo

četrtletno: 25 Din.

Posamezna številka 700 kron.

Leto III.

Dunaj, 29. avgusta 1923.

Št. 35.

SOMIŠLJENIKI! Ne pozabite volilnega sklada! Socijaldemokrati, ki imajo že itak ogromne svote na razpolago, so uvedli še poseben davek. Plačujte ga naši stranki pristočno! Porabite vsako priliko za zbiranje za volilni sklad!

Važno orožje v političnem boju je tudi list. Priporočajte, razširjajte „Koroškega Slovenca“, edinega vašega prijatelja in zagovornika! Vsak naročnik naj pri dobi še enega naročnika!

Na Dunaju, dne 28. avgusta 1923.

Za novim nemškim kanclarjem dr. Stresemannom v nemškem državnem zboru je govoril francoski ministrski predsednik Poincaré v Charleville-u. Dr. Stresemann je razvil svoj program, da hoče ugotovitev plačilne zmožnosti in izpraznitev Porurja. Ko se vrnejo izgnani na svoja mesta, bo nadaljevala Nemčija z reparacijskimi dobavami v kolikor bo v njenih močeh.

Cel svet je bil radoveden, kaj bo odgovoril Poincaré dr. Stresemannu. Ne da se tajiti, da je napel miroljubnejše strune, čeravno je odkrito povedal, da Francija svojega stališča ne more spremeniti. Iz celega njegovega govora se da posneti, da bi bila francoska vlada pripravljena se pogajati, ako napravi Nemčija korak naprej, ki bi dal zagotovilo, da bo spor o nemških reparacijah praktično rešen. V ostalem poziva zaveznike k prijateljstvu, naj bi tudi vsa druga mednarodna vprašanja rešili lepo v skladu, kakor so skupno izdelali nitrovo pogodbo. Toda lažje je razumeti potrebo enotnosti v času nevarnosti, dočim se po nevihti še tako sveta družba pogosto nekoliko zanemarija. Samo na trdih tleh zgrajen mir, ki ščiti pravičnost lahko vrne Evropi gospodarsko in moralno ravnotežje. Ta mir pa zahteva lojalne izvršitve sklenjenih pogodb. Sklenimo sprejete obveznosti izpolnjevati in prisiliti tudi druge, da jih izpolnjujejo.

Francija ne bo delala težkoče novi nemški vladi, ki se ima bojevati s težkim notranjim položajem. Sedaj je naloga nemške vlade, da nastopi pot, ki pelje k razgovoru o porurskem vprašanju, ki je nesreča tako za Nemčijo in Francijo kakor za celo Evropo, ker je svetovni mir odvisen ravno od sporazuma med Nemčijo in Francijo. Zanima nas sedaj, kaj je na ta govor odgovoril nemški kanclar dr. Stresemann.

Svojo izjavo je podal v zelo prijateljskem tonu, ki ni napravila ugoden vtis samo v Berlinu, ampak tudi v Parizu. Soditi se, da bo ta govor veliko pripomogel v hitrejši rešitvi reparacijskega vprašanja. Z zadovoljstvom jemlje na znanje, da Francija z zasedbo ne zasleduje politične in osvojevalne cilje, ampak samo gospodarske in finančne, ker samo v tem slučaju je sporazu mogoč. Nemčija je pripravljena zastaviti del privatnega premoženja kot jamstvo, obenem pa zahteva Porurje nazaj. Ker je stavljal Poincaré Nemčiji Avstrijo za zgled, kako hitro se država lahko opomore, ako narod in vlada hočeta, je odgovoril dr. Stresemann, da se Avstrija z Nemčijo ne da primerjati, ker avstrijsko ozemlje ni bilo nikjer zasedeno, ker

ima Avstrija velik mednarodni kredit in ker je dosegla velike olajšave v plačevanju reparacijskih bremen. Ko tudi Nemčija vse to enkrat doseže, bo kmalu imela državno gospodarstvo zopet v redu in zatvorila denarne tovarne. Tako polagoma popuščajo, zdaj ta nekaj malega, potem zopet oni. Približevanje bo zelo pospešil obupen nemški gospodarski položaj. Nemci so vedno računali z needinostjo v taboru velike antante. Ker je pa razvoj dogodkov pokazal, da na to resno ni misliti, se morajo pač umikati ali pa upropastiti državo.

Kakor smo že poročali, je potoval Radič, predsednik Hrvatske republikanske seljačke stranke, dne 31. julija preko Dunaja v London. Zbežal je kot strahopetec, ker so mu postala tla v Jugoslaviji prevročna. Ravno v trenutku, ko bi imel priti pred sodišče, da bi tam javno zagovorjal svoje delovanje, je sramotno zapustil svoje volilce, ki so mu sledili čez drn in strn. Zakaj je ušel, zakaj se boji oblasti, ker nima mirne vesti. Nobeden iskren Jugoslovani njegove, in razdiralne politike drugih z njim v zvezi stoječih strank ni mogel odobravati. Države se ne ustvarjajo in gradijo z opozicijo, temveč s sodelovanjem vseh.

V Londonu hoče započeti Radič diplomatično akcijo, da se mirnim putem popolnoma prizna in oživotvori pravo samoodločevanja hrvatskega naroda. Za to postopanje mu je dala njegova stranka polnomoč. Obenem so se prekinila vsa pogajanja z Beogradom. Program Radičeve stranke v tej obliki je neizvedljiv, ker bi nastala država v državi.

Ravno prevelik pomen se Radičevemu rovarjenju v inozemstvu ne sme pripisavati, ker Radič ni politik z jasnim načrtom. Ne da se pa tajiti, da bo v inozemstvu napravil Jugoslaviji marsikatero neprijetnost in škodil na njenem i tak malem ugledu, ali trajno tudi to ne pojde. Radičevščina je eno onih vprašanj, ki morajo same od sebe dozoreti.

Kakor kažejo poročila, Radič v Londonu ni bil preveč pristržno sprejet. „Times“ pravi, da je Radič danes federalist, jutri republikanec, danes lojalen, jutri zopet hujskač proti režimu. Radičevi napadi protu jugoslovanski vladi so bili v zadnjem času zelo ostri, vendar pa beograjska vlada ničesar ni ukrenila proti njemu. Radič je porabil to priliko in razžalil vlado na način, ki v večini evropskih držav ni običajen. Zdi se, da je Radič za popoln prelom odnosov med Beogradom in Zagrebom.

Ko se spravi enkrat ta spor, in še nekateri drugi nezdravi pojavi v Jugoslaviji, s sveta, bo država na ugledu v inozemstvu dosti priobila.

Zbirajte za volilni sklad!

Padec marke.

Nemški vladi se še ni posrečilo ustaviti hitro napredujoči gospodarski polom. Sicer nihče ni pričakoval, da bo nova vlada na mah izboljšala gospodarski položaj, pač pa je nastalo upanje, da bo ustavila vsaj usoden padec marke, kar je predpogoj za preprečitev gospodarskega poloma. Upanje se je razblinilo v prazen nič na uporu industrijalcev, ki z odred-

bami vlade niso zadovoljni, ker jih preveč obremenjuje, in nočejo doprinesti potrebnih žrtev. Med kapitalisti se pojavlja napram vladi veliko nezadovoljstvo.

V Nemčiji vlada na denarnem trgu popolna anarhija. Pretekli teden je padla marka v Curihu na 0,00009, dobila je tako že četrto ničlo za decimalno piko in ni več dosti oddaljena od samih ničel, ko se na tujih borzah ne bo več beležila. Na Dunaju se je dobilo za eno našo krono, ki itak nima skoro nobene veljave, 80—100 mark v papirju. Za dolar se je dobilo 7 milijonov mark. Kaj to pomeni si vsak sam lahko predstavlja. Cene življenjskih potrebščin bodo zopet močno rasle in tirale srednje in nižje sloje v obup in glad. Kar se je prodajalo n. pr. danes nad svetovno ceno, je jutri vsled padca valute že skoro zastoj. Pri tem imajo zopet inozemci z boljšo valuto zlate čase. So to razmere, ki se dolgo ne morejo držati.

Tudi v Nemčiji se bo pokazalo, da padca valute ni mogoče ustaviti s prisilnimi posojili, z oddajo premoženja ali z drugimi nasilnimi naredbami, temveč izključno z ustanovitvijo dela v denarnih tovarnah, torej z ustanovitvijo izdajanja vedno novega papirnatega denarja brez kritja. Povodenj se z dotoki novih voda ne da zabraniti. Danes je n. pr. natisnilo onih 60 denarnih tiskarn 15 bilijonov novih bankovcev, jutri jih natisne 18 bilijonov in čez par dni mogoče že 23 bilijonov na dan. Država se s tem sicer znebi notranjih dolgov ali gospodarstvo zato propada. Vse lepe odredbe, ki jih je izdala prejšnja in sedanja vlada, je prehitel čas. Vsaj se tudi pri nas marsikaj na papirju lepega v resnici ni dalo izvesti.

Padec nemške marke vpliva tudi na Avstrijo. Vpliv se ne čuti tako na naši kroni, ki stoji več ali manj že na precej trdnih nogah, pač pa na vrednostnih papirjih, ki so padli od 25 do 35 odstotkov. Vendar tudi našo krono malo trese. Kako bi vplival na Avstrijo razpad Nemčije, se da težko prerokovati, gotovo je samo, da bi razpad močno občutili tudi pri nas.

Ker dosedanje odredbe niso prinesle zaželjenega uspeha, je posegla vlada po skrajnih mogočih sredstvih. Izdajati je začela zasilne naredbe, ki stopijo tako v veljavo. Prva zasilna naredba določa kazni za vsakega, ki poseduje gotovo svoto zlatega posojila, ki je slično našemu prisilnemu posojilu. Druga se tiče preskrbe z življenjskimi potrebščinami in določa stroge kazni za navijalce cen in one, ki bi hoteli živila skrivati in zatajevati. Za nakup in preskrbo z živili se je ustanovil poseben sklad, iz katerega bodo črpali trgovci z živili. Dalje morajo vsi, ki imajo tuj denar, dati istega na razpolago državi.

Precej jasno osvetljuje položaj tudi govor finančnega ministra. Sedanji položaj, pravi, ni samo politično in gospodarsko izredno resen, temveč je s finančnega stališča naravnost obupen. Zato je prva naloga vlade, ustvariti z najstrožjimi naredbami vsaj podlago za nadaljno življenje. Za največjo nevarnost smatra finančni minister vedno se množeči obtok bankovcev. Obenem pripominja, da je obnova Nemčije brez rešitve porurskega vprašanja nemogoča. Ker hoče vlada na vsak način varovati samostojnost države, bo posegla po potrebi tudi po nasilnih sredstvih, torej diktatura.

Prvi poizkusi ozdravljenja so tu. Če bo vlada, ki se svoje težavne naloge gotovo povsem zaveda, imela toliko moči, da tudi v res-

nici izpelje svoje načrte, se bo marka kmalu zopet opomogla. Izpremeniti bo pa morala poleg tega tudi svojo zunanjo politiko, ker ta je ravno povzročila sedanjo zmešnjavo.

Slovenski pečati.

Pred par dnevi me sreča v Celovcu pristen Nemeč, ne eden tistih, ki se jih farba v naših šolah, potem pa jih prvi dež zopet opere. In ta gospod mi pravi: „Vi včeraj sem dobil v roke listino šentjakobske občine s popolnoma nemškimi pečati. Ali ne bi hoteli okrog nemškega pečata še napisati: „Deutschland über alles?““

Ponekod smo imeli na Koroškem seve ne v nemškem delu dežele, marveč le v svojem ponižnem in pohlevnem slovenskem kotičku, saj še tu in tam kako znamenje, kak spomin, da Deutschland ne seže se do Karavank. Vsako takšno znamenje pa draži našo nemškutarjo kakor psička rogovi, ki jih mu kaže poreden fant. Vsakatera slovenska beseda se tem ljudem, ki žive le ob naših davkih, zdi javno pohujšanje. Tatov ne zapiramo več in razbojniki menda prosto krošnjarijo po naši srečni deželi, zato pa se zasleduje kar s skrajnimi sredstvi Slovenec!

Velikovško okrajno glavarstvo je diktiralo župniku v Štebnu pri Globasnici 400.000 K globe, ker se je ta urad poslužil slovenskega župniškega pečata in dvojezičnega kuverta. Do zdaj je veljalo načelo, da okrajni glavar nima župnim uradom prav nič ukazovati. Veljalo je načelo, da je župniku predstojnik škof in ne okrajni glavar. V Velikovcu pa se je menda vpostavila posebna vlada, ki samostojno dela postave in se postav drži ali pa tudi ne, kakor se jim zdi; in tretjinka deželnega glavarja proti ti vladi ne zamore nič, cele deželne vlade pa v Celovcu ni.

Ne bomo trpeli da bojo uradniki, s katerimi mora živeti naše ljudstvo, katerim je v roke dan dvorezni meč postave, da bodo ti uradniki sluge nemškutarskega Heimat ali kateregakoli drugega „diensta“. Uradniki naj izvršujejo postave in naj postavno varujejo vsakogar in naj se ne vmešavajo v stvari, katere jih ne brigajo nič.

Zanimivo bi bilo izvedeti, katera pijana družba si je izmislila ta prekrasni načrt, ziorabiti okrajna glavarstva proti župnim uradom, ki so doslej in bodo hvala bogu — od raznih strankarskih konventikov neodvisni.

Štebenski slučaj ni ostal sam. Podober ukaz je dobil proš v Tinjah! Tukaj se rabi latinski pečat, in slavno glavarstvo je naročilo, naj se napravi nemški! Ne, to si bodo naš gospodje še preudarili: cerkveni jezik je latinski, ljudski jezik slovenski, mi ne pustimo tukaj vmes brodirati umazanih nemških rok. V cerkvi nima svetna oblast nič ukazovati. Misli smo, da imajo uradniki v Velikovcu kaj pametnejšega dela kot zasledovati slovenske ali latinske pečate v župnijskih uradih. Tu v Velikovcu mora biti dober del uradništva popolnoma odveč, da utegne služiti na državne stroške nemškutarji. Naj „Abbau“ poseže vmes in jih pošlje po vrsti, koder so prišli, da ne bodo naprej delali nepokoja pri nas.

Ⓐ Priprave za volitve. Ⓐ

Ne zamudite ...

- Od 5. septembra** naprej skozi 14 dni pregledati volilne imenike in se prepričati, so vsi somišljeniki naše stranke vpisani ali ne.
- Do 19. septembra** vložiti vse reklamacije pri krajevni volilni oblasti. Vsi upravičeni volilci naše stanke se morajo vpisati, vsi neupravičeni drugih strank izbrisati.
- Do 22. septembra** zahtevati rešitev vseh reklamacij.
- Do 25. septembra** vložiti pritožbe na vzklicno komisijo, ako je župan nepravilno razsodil.
- Do 16. oktobra** prijaviti za vsak volilni lokal 2 priči.
- 21. oktobra vsi na volišče za Koroško slovensko stranko!**

Volitve.

Volitve v narodno skupščino in deželni zbor se vršijo 21. oktobra in so bile razpisane 31. julija. Ta dva dneva sta merodajna, ker se po teh dveh dnevih določajo vsi drugi termini. Za prve volitve po novem volilnem zakonu moraj biti volilni imeniki

do 5. septembra zgotovljeni

in skozi 14 dni javno razpoloženi, kar mora biti javno razglašeno. V tem času ima vsak volilec pravico pogledati v volilni imenik in se pri županu pritožiti pismeno ali ustmeno, ako je kak upravičen volilec izpuščen ali neupravičen vpisan. O pritožbah razsoja župan v teku 3 dni.

Protij županovi razsodbi se more vsak volilec pritožiti v teku treh dni po dostavitvi razsodbe na vzklicno komisijo, ki uraduje pri okrajnih glavarstvih. Pritožbo na vzklicno komisijo je vložiti pri županu pismeno. Vzklicna komisija končno veljavno razsodi v teku 8 dni. Volitve na Koroškem vodijo in izvušujejo:

Okrožna volilna oblast v Celovcu,

Rudolfplatz 1. Voditelj je deželni vladni svetnik dr. Fr. Ratzler,

okrajne volilne oblasti

s sedežem na okrajnih glavarstvih in v Celovcu in

krajne volilne oblasti

v vsaki občini ali v vsakem volilnem kraju, ako je občina razdeljena na več volilnih krajev. Imena članov volilnih oblasti se morajo javno razglasiti.

☒ POLITIČNI PREGLED ☒

Avstrija.

Volitve. Preteklo sredo se je vršil v Celovcu se stanek predstavnikov nemških meščanskih strank, na katerem se je razpravljalo o skupnem nastopu pri predstoječih deželno- in državnozbornskih volitvah. Za skupen nastop so se izjavili krščanski socialisti, bauernbündlerji in vsenemci. Nemški narodni socialisti na zvezo niso pristali in gredo v volitve samostojno. Tako bodo vložene pri nas na Koroškem za te volitve štiri glavne liste: lista združenih meščanskih strank, socijaldemokratov, narodnih socialistov in Koroške slovenske stranke. Socijaldemokrati, ki so imeli doslej večino, bodo vsled zveze meščanskih strank to večino najbrž izgubili.

Razdelitev Burgenlanda. Avstrijski listi se te dni živo zavzemajo za ukinitve samostojne zvezne dežele Burgenlanda in razdelitev med Štajersko in Nižjeavstrijsko. Če se zahtevana razdelitev res izvrši, bodo prizadeti najhujše burgenlandski Hrvati, ki bodo tako oropani skupnosti in raztrgani med dve deželi. Morda mislijo Avstrijci pri delitvi Burgenlanda tudi na to.

Češkoslovaška republika.

V vseh rudarskih revirjih v Čehoslovaški je izbruhnil štrajk, ker so podjetniki sklenili, da se mezde znižajo obenem s cenami premogu. Rudarsko delavstvo je priznalo upravičenost, da se cene premogu znižajo, vendar pa odločno ugovarjajo, da bi se s tem znižanjem znižale tudi mezde. Glede znižanja mezd do konca septembra nitj govora ne more biti. Štrajk rudarjev na Češkoslovaškem je splošen in red štrajkujočih vzoren. Do zdaj stavka že 120.000 rudarjev.

Bolgarska.

Nova bolgarska vlada se ni zadovoljila s tem, da je vrgla vlado Stambolijskega, njega samega umorila, na smrt in zapor obsodila njegove ministre, ampak hoče odstraniti tudi še druge vodilne osebnosti bivše vlade, ki se nahajajo kot begunci v inozemstvu. Iako je pustila ustreliti preteklo nedeljo bivšega praškega poslanika Daskalova, ki se novi vladi ni hotel pokoriti, ker jo je smatral kot revolucijsko samo za prehodno. Napadalec — Bolgar — je oddal na njega štiri strele, ki so ga smrtno zadeli. V Bolgariji minister biti pa ni nobeden špas. — Nove volitve v narodno skupščino se baje razpišejo za sredino novembra.

Stališče Cankova omajano. Po vesteh iz Sofije se vlada Cankova nahaja v zelo težkem položaju. Liga bolgarskih oficirjev, ki je v prevratu imela odločilno vlogo, je s Cankovo vlado nezadovoljna. Neuspeh Cankova v stvarjanju meščanskega bloka je to nezadovoljstvo še povečal. V dobro obveščenih krogih se smatra, da bo Cankov prisiljen, da v kratkem predloži demisijo svojega kabineta. Obenem se nahaja, da bo namesto Cankova došel general Lazarov, ki uživa polno zaupanje kralja.

Ostra ruska nota Bolgariji. Bolgarsko zunanje ministrstvo je prejelo od sovjetske vlade ostro noto, v kateri se protestira proti preganjanju in nasilstvu bolgarskih oblasti napram članom ruskega rdečega križa. Nota zahteva zadoščenje, v nasprotnem slučaju bi Rusija začela enako postopati z bolgarskimi državljani, ki stanujejo v Rusiji.

Porurje.

Francozi načrtoma vrše zaplembo denarja, namenjenega za izplačilo delavstva. V Bochumu so vnovič zaplenili 45 milijard, v Dortmundu 6, v Mainzu 1, v Trieru 11.747, ki so bile namenjene za podporo stavkujočim, v Essenu 100 milijard nemških mark. — V Rottensenu so zaplenili vse polje posejano s krompirjem, ter prepovedali izkopavanje krompirja. — Nemški inženjer Mengen, ki ga je belgijska policija aretirala, je priznal, da je vodja zveze, katere šef se nahaja onostran Rena. Zaupali so mu 10 bomb, da bi izvršil z njimi atentate na železnice v okolici Aachena ter na belgijski in holandski meji. — Po najnovejših poročilih se zasedeno ozemlje poveča.

Reparacijsko vprašanje.

Plačilna zmožnost Nemčije se trenutno ceni na 50 milijard zlatih mark. Glasom sporazuma dobi Anglija 22 proc., t. j. okrog 11 milijard. Ker pa znašajo angleški dolgovi Ameriki 14,2 milijard, bo Anglija skušala dobiti diferenco od svojih dolžnikov v Evropi, ki ji dolgujejo še 1,2 milijardi funt šterlingov. Na tej podlagi je sporazum mogoč.

Ameriška reparacijska politika. Ameriška vlada je mnenja, da je najboljša pot za rešitev reparacijskega vprašanja ponovna ocena plačilne zmožnosti Nemčije in bo dodelila odboru nemških strokovnjakov lastnega posvetovalca. Pridržuje si pravico, da nastopi zaradi zajamčenja svojih pravic glede zavezniških dolgov in kritja zasedbenih stroškov proti vsem sklepom, ki bi se storili v reparacijskem vprašanju v njeno škodo.

Govor Poincaréja. Poincaré je imel v Charlevilleu govor, v katerem je slavil edinstvo zaveznikov za časa nevarnosti in naglašal potrebo edinstvenega nastopa tudi še danes. Proti neslogi, izvirajoči iz sebičnosti, se danes obrača vse javno mnenje. Brezposelnosti v Angliji ni kriva zasedba Porurja in ne general Degoutte, ampak drugi vzroki. Najboljše za zaveznike bo, če obstoje na tem, da se morajo podpisane pogodbe izvršiti.

Drugi francoski odgovor Angliji izvaja, da je bila zasedba Porurja izvršena samo iz stvarnih razlogov, da se izvrši pritisk na nemški odpor glede reparacij. Zasedba je bila začetka mišljena tako, da se nudi Nemčiji dobrohoten in iskren sporazum. Pasivni odpor je organiziran iz Berlina. Za slučaj, da se opusti pasivni odpor, se zasedba Porurja bistveno izpremeni. Izpraznitev bi se vršila postopoma v primeri z izvršenimi plačili. Francija bi pričela sodelovati z nemškimi organi, zasedbeni stroški bi se znižali. Ponovno povdarja, da zasedba nima političnih ne osvojevalnih namenov. Nemčija lahko hitro plača, kar mora plačati, in s tem sama pospeši pozitivno izpraznitev. Poincaré opozarja na avstrijski primer in naglašja, kako lahko država naglo vzpostavi svoj kredit, če to odločno hoče. Presoja plačilne sposobnosti Nemčije potom mednarodne strokovne komisije nota odklanja, ker je za to po verzijski pogodbi upravičena reparacijska komisija. Francija ne odstopi od svoje zahteve, da dobi 26 milijard. Odgovor se v antantnih državah ne presoja preveč rožnato.

Francoska.

Francoski frank je zadnji čas močno padel. Da pomiri razburjeno javnost, je finančni minister izjavil, da vzrok padca ne leži v gospodarskem položaju, temveč je izključno delo špekulantov. Državna blagajna je dobila letos na davkih dosti več kot lani v istem času, tudi železnice so imele letos večje dohodke kot lani, izvoz presega uvoz in državni zaklad se je zelo povečal. Ravnotako ne obremenjuje državne blagajne zasedba Porurja. Izkoriščanje Porurja ne krije samo vse zasedbene troške, temveč donaša celo dohodke. — Baldwin, angleški ministrski predsednik, se nahaja sedaj v Parizu, da se razgovarja s Poincaréjem o reparacijskem vprašanju.

Izjave finančnega ministra o jugoslovanskem gospodarstvu. Finančni minister dr. Stojadinovič je podal novinarjem daljšo izjavo o jugoslovanskem gospodarstvu. Pravi, da je letošnja žetev uspela zelo dobro. Pridelalo se je okoli 170.000 vagonov pšenice, ki je vredna 900 milijonov dinarjev. Tudi slive so dobro obrodile. Za izvoz je prostih 5000 vagonov, z izvozom teh dveh pridelkov bodo dobili preko milijarde tujih deviz. Trgovcem izvoznikarjem bo dala Narodna banka poseben kredit, ki znaša 150 milijonov dinarjev. Vzrok padcu dinarja so zunanje borze, vendar se je v tem oziru stanje znatno izboljšalo, nadaljni vzrok je Nemčija, ki je odpovedala izplačevanje reparacijskih obveznosti. Katastrofa nemške valute je vplivala tudi na dinar. Finančni minister presoja ves položaj zelo optimistično.

Atentat na Stresemanna. Nemški nacionalni socialisti so vedno bolj v opoziciji proti novemu državnemu kancelarju in razširjajo se vesti o nameravanem atentatu na njega. Tudi pri nekaterih industrijah je naletel na odpor, ker jim je naložil previsoke davke.

Reko bo upravljala paritetna komisija. Po najnovjših poročilih je jugoslovanska vlada sprejela italijanski predlog, da upravlja Reko, baroško luko in Delto mešana komisija. Zastopnik med Reko in Jugoslavijo še bo takoj izbral. Medtem časoma pa se bodo nadaljevala pogajanja do končne rešitve tega vprašanja.

Po občinskih volitvah v Srbiji. Glasom uradne statistike ministrstva za notranje zadeve so dobili radikali 1714, demokrati 515, zemljoradniki 83, izvenstrankarji 71, džemijet 15, republikanci 5, socialisti 1 občino. V 71 občinah še ni bilo volitev. V beograjskem okrogu so dobili radikali 12.000, demokrati 10.000, več tisoč pa druge stranke.

MI IN ONI

Kar ne želiš sebi, tudi ne stori svojemu bližnjemu. Nemški listi se pritožujejo, ker Italijani na Južnem Tirolskem nadevajo nemškim krajem nova laška imena in prepovedujejo rabiti stara pravilna nemška. In prav imajo nemški listi. Vsak kraj naj ohrani ime, ki ga ima od nekdaj in je med prebivalstvom udomačeno. Toda to, kar Nemci pri Lahih grajajo, pri nas na Koroškem sami delajo. Kolikokrat dobimo pisma, na katerih so vsa slovenska imena debelo prečrtana z modrim svinčnikom, kakor bi se ta stara in edino pravilna krajevna imena ne smela več rabiti. To delajo na nekaterih poštah. Če poštni uradniki res nimajo drugega dela, kakor da tratijo čas s prečrtavanjem slovenskih imen, potem je pri njih „Abbau“ res potreben.

DOMAČE NOVICE

Celovec. Dne 6./VIII. je bila pri deželnem sodišču obravnava proti obtožencem, ki so dne 26./XII. lanskega leta prihrumeli v hišo g. Marolta v Velikovcu in istega dne ob 8. uri zvečer vdrli črno maskirani v stanovanje g. učitelja Kupperja; o njih divjanju se je itak že poročalo. Tožbo je vložilo državno pravdnništvo. Popolnoma nepristransko in nad vse pravično sodišče je obtožence — oprostilo, torej taka dejanja niso kazniva, ampak dovoljena; satno pogoj bo menda, napadeni morajo biti Slovenci, napadalci pa orgešovci.

Medborovnica. (Napad.) Da imamo na naši vasi največje razgrajče in pretepače, je znano daleč okoli. Dobro se še spominjamo, kako se je pri nas pred in po glasovanju izvižgalo in zmerjalo vsakega Slovenca, ki je šel skozi vas, da, naše ljudi se je celo dejansko napadalo, ko so se vračali od slov. shodov. Časi se spreminjajo in naši ljudje se teh omikancev vedno bolj izgibajo. Toda, ker ni Slovencev, se pretepavajo sami med seboj. Ne mine nobena sobota ali nedelja, da pri nas ne bi bilo pretepa. Kako daleč smo že prišli kaže sledeči slučaj: V soboto 18. avgusta je šel delavec J. pri belem dnevu mirno po cesti sred vasi. Nasproti mu je prišel zvesti Heimatschutzler J. Rosenzopf ter ga brez govora in vzroka z „Gummiknüttelnom“ začel pretepati na najsurovejši način. Iz drugega žepa mu je mohl poleg tega še revolver. Če lo stvar ima menda že sodnija v rokah in smo na izid zelo radovedni. To je sad heimatdienstovega rovarjenja.

Ljubezen do lastnega naroda, jezika in domovine ni samo nekakšno naravno nagnenje, marveč je nravna dolžnost. Človek prejema najpreje po rodbini vzgojo, izomiko in neko socialno stališče. Rodbina pa nima tega, kar daje otrokom, sama iz sebe, marveč večinoma od celega naroda, ali še od širše družbe. Zato mora biti človek narodu hvaležen in s hvaležnostjo se mora družiti ljubezen in spoštovanje. O tem so vsi naravoslovci edini. Ljubezen, spoštovanje in hvaležnost do domovine, do rodnega jezika, do domačih navad in socialnih ustanov, do svoje političke skupine so vzvišene nravne kreposti. Brez njih razpada družabno življenje. Kjer pa žive, tam poganja bujen napredek in se razvija cvetoče socialno gibanje. Samo po sebi se umeva, da ne smejo ostati te kreposti zgolj občutki, marveč da morajo dejansko napolnjevati um in voljo in se kazati v čvrstem delovanju. Ljubezen, spoštovanje in hvaležnost do naroda ne smejo biti samo v besedah, marveč v dejanju.

Dr. Janez Ev. Krek, Socijalizem.

Te svoje nravne dolžnosti bomo koroški Slovenci dejansko izpolnili na dan 21. oktobra s tem, da bomo glasovali vsi za „Koroško slovensko stranko“.

Radvanje. (Štajersko.) Morda se boste čudili, da dobite tudi iz avstr. Štajerske dopis. Občine Radvanje, Mlake in Sobota, kjer stane mnogo Slovencev, ležijo ob koroški meji pri Labudu in Ojstrici pri Dravogradu. Mlake so spadale poprej pod občino Pernice, Radvanje pa pod občino Sv. Primož nad Muto. Ker pa spadajo sedaj po razmejitvi občine Pernice in Sv. Primož nad Muto pod Jugoslavijo, sta postala kraja Mlake in Radvanje samostojni občini, ter spadata pod okr. glav. Lonč (Deutsch Landsberg), kamor spada tudi občina Sobota. V cerkvenem oziru spadajo vse tri občine pod mariborsko škofijo. Prebivalci iz občin Mlake in Radvanje pa nosijo in pokopavajo mrlične v Jugoslaviji, ker spada prva pod župnijo Pernice, druga pa pod župnijo Sv. Jernej nad Muto. Vse tri občine gravitirajo v Jugoslavijo, vsled česar smo prebivalci osobito pa posestniki teh občin gospodarsko uničeni. Les, ki tvori v teh krajih glavni dohodek, nam že več let ni mogoče prodati. V Avstrijo ga ne moremo spraviti preko gorskih grebenov, v Jugoslavijo ga pa ne smemo. Premislite le, odkod je nam mogoče dobiti denar, na Dunaju pa so vedno iznašli kaj novega, n. p. Vermögensabgabe, Zwangsanleihe itd. Nihče na svetu nam noče ali pa ne more pomagati. Onstran državne meje, toraj v Sloveniji, se nam nekateri rogajo, češ: Kakor ste si postlali, tako boste pa ležali. Vendar je velika večina ljudi pri tem popolnoma nedolžna, posebno še Slovenci. — Dne 9. aprila t. l. je umrl Peter Golob, pd. Urh, gostilničar in posestnik iz Mlak, ki se je zelo brigal in mnogo delal za nas Slovence. Bil je velik rodoljub in pravi oče tukajšnjih Slovencev.

Enakega naslednika ne bomo dobili kmalu. — Nekateri tukajšnji Slovenci so sprožili misel, da bi pri prihodnjih volitvah Slovenci na Štajerskem samostojno nastopili. Kajti vzdolž državne meje je na avstrijski strani mnogo Slovencev od koroške in tja do prekmurske meje. Stik s koroškimi Slovenci nam je zelo potreben.

Dobrla vas. V nedeljo 19. t. m. so imeli socialdemokrati v gostilni pri „Čičmanu“ zborovanje. Dvorana je bila za silo polna, med poslušalci precej zavednih Slovencev. Kot govornik je nastopil deželni poslanec Gaggl iz Vetrinja. V začetku je govoril nemški, pozneje pa na željo zborovalcev slovenski. Seveda se ni mogel vzdržati, da ne bi napadal slovenskih poslancev, ki se baje povsod hvalita, da držita z Nemci, ti pa jima zopet očitajo bratstvo s socialisti. V deželnem zboru, je dejal, da glasujeta le tedaj s socialisti, če imata od tega kako korist. Kajpak! Tedaj bosta glasovala z njimi, če bi nam bilo to v škodo! Glede narodnih šol je rekel, da bodo socialisti podpirali vsako opravilno zahtevo Slovencev. Facta, non verba! Z dejanji naj to pokažejo, ne z besedami! Strinjamo pa se z govornikom popolnoma v tem, da je treba iz naše vasi odstraniti orgeš in Heimatschutz.

Galicija. (Razno.) Preselil se je od nas č. g. župnik Ebner na svojo novo župnijo v Železno Kaplo. Mnogo si je pridobil tukaj src s svojim priprostim vedenjem in le žal, da je nas tako kmalu zapustil. Kaplancem pa častitamo, ker dobijo takega dušnega pastirja! Druga novica bi bila, da je zgorela naša tovarna za apno. Pričelo je goreti v ponedeljek 13. t. m. zjutraj okoli ene ponoči. Sumi se, da je sežgala zlobna roka. Lastnik gosp. Strohmayr utrpi mnogo škode, posebno ker je z obratom šele komaj začel. Če se dožene, da je bilo sežgano, pač zasluži takšen fakin najstrožjo kazen, ker so bila ogrožena tudi bližnja poslopja. Tretja novica bi bila ta, da so naši veleposestniki spomladi letos napovedali gališkimi kozam kontumac. Povdarjali so, da kozlarji nimajo pravice pasti na skupnih pašnikih v Vogu in župan je celo pred cerkvijo po maši tiste osebe imenoval. Celotno stvar so še potem sodniji naznanili in kozlarji so ubogali in marširali v paradi na določen dan v Dobro vas, takozvanih veleposestnikov pa ni bilo. Drugi dan se je slišalo veselo kozje meketanje, ko se je zvedelo, da še za zdaj ni kontumaca in pastirji so v Zasedu zapeli:

Oj dobro je v gališki fari,
kjer se apno vedno pari.
Kože me se pasti smemo,
vendar za te može vemo,
ki želijo našo smrt,
tam se gremo past na vrt.

Dobrla vas. Lepa in krasna je bila za Dobro vas zadnja nedelja, ko je naš milostljivi g. prošt obhajal zlato mašo. Na tisoče ljudstva je prišlo od blizu in daleč, da vidi to redko slovesnost. Da se je pa naš Heimatschutz moral tudi ob tej priliki izkazati, je skoro nepotrebno omenjati. Pri stari šoli je bil postavljen slavolok z napisom: „Bod' pozdravljen, zlato mašnik!“ Čez noč pa so domovini zvesti sinovi naše vasi izruvali smreke in prevrgli slavolok. No, na so bili še dosti zanesljivi, slavolok je padel z napisom na spodnjo stran, tako da ga ponočni dež ni mogel izprati. Mežnar je zjutraj opazil ta pobalinski čin, poklical par naših fantov in slavolok je bil zopet postavljen.

GOSPODARSKI VESTNIK**Sadjarska opravila v septembru.**

Razna poletna dela in opravila v sadovnjaku gredo h koncu. Rast ponehava. Žuželke, ki so bolj ali manj zajedale sadno drevje več mesecev, se začno polagoma pripravljati za prezimovanje. S sadjem obloženo drevje naklanja vejevje k tlom in kliče pomoči. Bliža se jesen, čas trgatve, čas poln veselja in radosti za marljivega sadjarja.

Toda to veselje skali včasih en sam pogled po sadovnjaku. Pod drevjem je vse polno trebeža — črvivega sadja. Iz njega prihajajo na dan tolste ličinke in si prav brezskrbno iščejo primerne skrivališča za zimo. Gnili sadovi

leže vse križem pod drevjem in raznašajo bolezni na zdravo sadje. Tam prihaja poglavce z dolgo preklo in hajdi z njo po ubogi češplji, da se poleg razbitega sadja usujejo z nje listje, sadne češulje in cele vejice. Na sosednjem sadovnjaku vidimo gospodarja samega, ki z okovanimi čevlji lomasti po hruški, da je v malo trenutkih zemlja pokrita z okvarjenim sadjem, listjem in rodnim lesom. Vejo, ki je ne more dobiti v roke, obdela s peto tako, da pomni nekaj let. Sadni trgovec, prekupec prihaja. Kupčija se sklence večkrat na mernik, na brento. Kakršno blago, take cene.

Enake prizore vidimo vsak dan po naših sadovnjakih. Ali se bomo čudili, da nam sadje malo zaleže, da sadno drevje slabo uspeva in redkokdaj obrodi! Ali so opravične sodbe o slabih sadnih cenah?

Ako hočemo, da nam bo sadje kaj vrglo in zaleglo, ga moramo skrbno spraviti z drevja in pripraviti za kupčijo, oziroma pravilno shraniti in času primerno uporabiti v domačem gospodarstvu o pravem času. Jesenske hruške in se da shraniti precej dalje nego poletno, ako ga spravimo o pravem času. Jesenske hruške in jabolka moramo obrati, preden popolnoma dozore na drevesu. Češplje in slive za razpošiljanje potrgajmo, ko so sicer zrele, a imajo še napeto kožo. Za sušenje in mezgo so pa tem boljše, čim dalje so na drevju.

Sadje spravljamo z drevja o lepem, suhem vremenu, nikdar ne v dežju, ker potem zelo rado gnije. Preklajmo samo orehe ali pa jako zrele češplje na takih vejah, ki jih ni mogoče doseči. Toda to delo se vrši lahko brez škode za drevo, ako namreč s primerno dolgo, tanko in lahko preklo posežemo med vejevje in z njo nekoliko pomigamo. Vsled tega se vejice stresejo in zrel sad odpade, ne da bi po-tegnil za sabo sadne češulje. Le neveden ali sirov človek kar na slepo bije in mlati s preklo po drevju, da odbije sad in z njim vred tudi veje in vejice.

(Dalje sledi.)

III. ljubljanski velesej se vrši od 1. do 10. septembra. Obiskovalci imajo na železnici 50% ni popust.

Dobra letina sliv v Bosni. Bosna je že od nekdanj na glasu kot zemlja sliv. Bosanske slive so znane po vsem svetu. Letošnji pridelek bo po poročilih bosanskih listov izredno obilen in tudi po kakovosti prvovrsten. Glasom strokovne cenitve bo znašal pridelek najmanj 25.000 vagonov surovih sliv. Krog 200 vagonov sliv se bo porabilo za domačo porabo, krog 500 vagonov se jih bo izvozilo v surovem stanju, 300 vagonov se jih bo porabilo za pekmez (marmelado), 800 vagonov za sušenje, ostalo pa za slivovko. Od 800 vagonov surovih sliv se dobi 200 vagonov suhih. Tako bo torej sama Bosna dala letos krog 200 vagonov suhih sliv, ki se bodo eksportirale v vse dele sveta, celo tudi v Ameriko.

Živinoreja v Jugoslaviji. V ministrstvu poljedelstva je izdelana statistika živinoreje, ki nam kaže napredek živinoreje v par letih. Pred vojno je imela kraljevina Srbija: 152.617 konjev, 957.918 goved, 863.544 svinj, 3.808.815 ovac, 427.425 koz. Po vojni koncem leta 1918 pa je bilo v Srbiji: 19.035 konj, 566.832 goved, 405.602 svinj, 968.045 ovac in 453.436 koz. V celi današnji Jugoslaviji je bilo leta 1914: 6.276.855 goved, 1.850.776 konj, 4.233.950 svinj in 11.570.260 ovac. V začetku leta 1919 pa je bilo: 4.552.220 goved, 937.587 konj, 2.742.503 svinj in 5.249.667 ovac. Iz tega se vidi velikost primanjkljaja v živinoreji v par letih. V preteklih treh letih se je z naporom ljudstvu posrečilo, da se živinoreja v Jugoslaviji skoraj popolnoma obnovi, tako da je samo v Srbiji mesto 19.031 danes 77.323 konj, a v celi državi mesto 973.578 je že 1.169.810 konj. Goved v celi državi je 5.060.397, svinj 4 milijone, ovac blizu 8 milijonov. Te številke nam jasno kažejo silen gospodarski napredek, ki se je pokazal tudi pri izvozu. V letu 1922 je dosegla vrednost izvožene žive živine in pa mesa ter mesnih izdelkov 370.077.179 D. V letu 1923 bo vrednost gotovo dosti večja, ker je izvoz samo v januarju vreden 164.173.132 D, a v februarju 187.764.138 D. Kakor je razvidno, je

živinoreja eden glavnih virov za dohodke države ter prebivalstva. Z pospeševanjem živinoreje se bodo ti dohodki še pomnožili.

Dunajski trg. Živina: voli 10—16.000, biki 10—14.000, krave 10.600—13.000, teleta 20—26.500, jagnjeta 11—14.000, koze 5000, ovce 612.000, mesne svinje 23.500—24.000, pitane 22—24.000, konji za klanje 5—11.000 K za kg žive teže. Meso: goveje 15—45.000, telečje 24—36.000, zrezek 36—64.000, svinjsko 30—50.000, prekajeno 28—48.000, ovčje 12.000 do 26.000, kozje 12—16.000, konjsko 11—20.000, slanina 25—28.000 K za kg. Zelenjave: krompir 700—900, zelen grah 1800—4000, zelen fižol 4—6000, hren 14—18.000, čebula 1200 do 1800 K za kg. Glavnata salata 200—600, zeleni koruzni storži 800—1500 K za komad. Sadje: jabolka 3—9000, hruške 3—10.000, breskve 10—16.000, grozdje 14—20.000, češplji 8100 do 10.000, slive 6—8000, črnice 6—8000, malinje 15—18.000, brusnice (rdeče črnice) 14—14.500 kron za kg. Jajce komad po 1300—1450 K. Sirovno maslo 46—60.000, skuta 16—24.000, rastlinska mast 20—23.000, domače maslo 32.000 do 34.000, ameriškansko maslo 21—24.000, jedilno olje 20—28.000 K za kg. Konji: lahki vprežni 4½—9 milijonov, težki 6—14 milijonov, kočijaški 4—10 mil. K. Krma: seno 100.000 do 170.000, detelja 110—155.000, slama 100.000 do 160.000, zmešana slama 95—110.000 K za 100 kg.

Borza. Dunaj, 27./VIII. Dolar 70.560, nemška marka 0,0122, funt šterling 321.200, francoski frank 3965, lira 3025, dinar 726, poljska marka 0,29, švicarski frank 18.610, češka krona 2062, ogrska krona 2,10 avstr. kron.

Curih, 27./VIII. Avstrijska krona 0,0078, francoski frank 31,45, dinar 5,75, ogrska krona 0,03½, češka krona 16,20, poljska marka 0,0024 centimov.

RAZNE VESTI

Kratke vesti. Število brezposelnih je padlo pri nas koncem julija od 96.058 na 87.349. — V Messini so bili zopet močni potresni sunki, ki niso napravili materialne škode. Prebivalstvo Messine je zbežalo na ulice. — Italijanski kralj namerava imenovati Mussolinija za dednega vojvodo. — V Nemčiji so v prometu znamke po 100.000 mark. Svetovni rekord. — Evharističnega kongresa v Zagrebu se je udeležilo nad 130.000 oseb. — Angleška banka je dovolila Grčiji 1 milijon funtov posojila. — V Maroku so se morale španske čete umakniti pred ustaši. Na strani vladnih čet je padlo 221 mož in 12 oficirjev. — Sladkor postane v oktobru za 2000 K pri kg ceneji. — V Monakovem je prenehalo izhajati 16 časnikov. — V Nizzi se je prekucnil avtobus z ameriškimi častniki v reko Var. 6 oseb je bilo ubitih, 13 pa ranjenih. — Po vesteh iz Carigrada beležijo tamkaj pa slučajev kuge. — Nemška državna uprava bo imela do konca leta 450 bilijonov mark več izdatkov kot dohodkov. — Prejšnji nemški državni kanclar dr. Wirth se nahaja v Moskvi. — V hotelu v Muskoksu v Kanadi je izbruhnil požar, pri katerem je zgorelo 9 oseb, 25 pa jih je bilo ranjenih. — Japonski podmornik, ki je bil šele pred kratkim po najnovejših načrtih zgrajen, se je na poskušni vožnji potopil. Od posadke se je rešilo samo 41 mož, vsi ostali, 85 mož, so utonili. — Katastrofalen požar na Madžarskem je nastal na nekem žitnem polju in v kratkem času uničil pridelek 250 oralov polja. Samo živino so s težavo rešili. Požar je potem preskočil na Rumunsko. — Tudi Madžarska dobi svojega komisarja in sicer nekega londonskega Rothschilda. — Med Češkoslovaško in Francosko se je 18. t. m. podpisala trgovska pogodba.

Redek slučaj konjske stekline. Vsled silne vročine preteklih dni so bili v celi državi silno pogosti slučaji pasje stekline, toda menda edini slučaj konjske stekline beležijo splitski časopisi: V Žrnovici je vsled silne vročine stekel konj Ivana Reljiča. Konj je v nastopu stekline napadel kmetskega sina Marina ter ga ugriznil v roko, na njegovo vpitje mu je prihitel na pomoč njegov brat Ciril, katerega je konj ugriznil v trebuh. Konj je ogrizel več ljudi, nakar so ga po težkem naporu obvladali. Privezan za

drevo je besnel še več ur, dokler ni nazadnje v največjih mukah poginil. Obgrizene ljudi je poslal zdravnik v Pasteurov zavod v Zagreb.

Zamenjava 10dinarskih bankovcev. V desetih mesecih se vzamejo iz prometa bankovci po 10 dinarjev državne izdaje iz leta 1919. V prvih šesti mesecih se bodo zamenjavali bankovci pri podružnicah Narodne banke, ostale štiri mesce pa samo pri centrali Narodne banke v Belgradu. Skrajni rok za zamenjavo je 10. junija 1924.

20.000 češpljevih cmokov (knedlov). Dunajski ubožci oskrbovalnice v Lainzu so doživeli po dolgem času zopet en srečen dan. Po preteku več let so dobili za obed češpljeve cmoke, pristno dunajsko jed. Skuhalo se jih je 20.000 in porabilo za nje: 378 kg češpljev, 720 kg krompirja, 325 kg moke, 300 jajc, 35 svinjske masti, 35 kg rastlinske masti in 60 kg sladkorja. Kuhalo je kuhinjsko osebje oskrbovalnice in še 25 pomožnih kuharic od 3. zjutraj do ½ 11. Vsak revež je dobil 6 cmokov. Poleg tega se je kuhalo še za 2200 bolnikov, ki cmokov ne smejo jesti. Sami cmoki so prišli na okrog 7 milijonov kron.

Listnica uredništva.

Kovač. Vse smo v redu sprejeli in odgovorili na naslov odpošiljateljice. — **Franjo Podjunčan.** Pride. — **Mirko.** Ker je že natisnjeno, je itak vsakemu dostopno.

Hiša s 7 sobami in 13 jutrov sveta v Mahovniku pri Kočevju se zamenja za slično posestvo ali vilo z vrtom kje na Koroškem (Nem. Avstrija). Ponudbe pod „Zamenjava“, na Aloma Company, anončna družba Ljubljana, Kongresni trg 3 91

Klub slov. kor. akademikov na Dunaju

uprizori dne 2. septembra
ob ½ 3. uri pri Cingelcu v
Glinjah igro

Revček Andrejček.

Rožani, vsi vabljeni!

92

Zahvala.

Ob prebriski izgubi našega ljubega sina in brata

Alberta Kamnika,

21 let starega mlinarskega pomočnika pri Majdiču v Velikoven, ki je utonil pri kopanju v Dravi dne 29. julija t. l., izkazano sočutje izrekamo vsem najprisrčnejšo zahvalo.

Enako se zahvaljujemo vsem za častno spremstvo na njegovi zadnji poti, zlasti častitemu gospodu župniku za ganljive besede na grobu rajnega in za tolažbo žalujočim.

Male Djekše, dne 3. avgusta 1923.

Žalujoči stariši,
brat in sestra.

91